

Підлісна О.А.
доцент кафедри економіки і підприємництва ФММ НТУУ «КПІ»
Кибал Р.В.
студентка ХТФ НТУУ «КПІ»

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ, ЗАСОБИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ

У даній статті розглянуто поняття «державного бюджету», «зовнішнього державного бюджету», «внутрішнього бюджету». Наведено етапи формування державного боргу України. Відображено дані по державному та гарантованому державою боргу України з 2010 до 2014 року. Також на графіку відтворено динаміку державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України з 1.10.2012 до 01.10.2014. Наведено перелік основних кредиторів України. У статті наведено валютну структуру державного боргу країни. Проаналізовано динаміку заборгованості України. Також наведено дані по державному зовнішньому і внутрішньому боргу, а також державному гарантованому боргу станом на 31 липня 2014 року. Визначено мету та завдання боргової політики Національного банку. Наведено пропозиції та рекомендації щодо зменшення державного боргу України.

Ключові слова: заборгованість, платоспроможність, державний борг, валютна структура, боргова політика, кредитори.

Постановка проблеми. В умовах економічної та політичної кризи, що слалась в Україні на сьогоднішній день, як ніколи набуває актуальності питання державного боргу. Інтеграція України у світове господарство потребує поглибленого вивчення даної проблеми. Тягар державного боргу негативно впливає на розвиток України через неплатоспроможність країни, втрату довіри інвесторів та кредиторів, а також обмеження доступу до зовнішніх джерел фінансування. Таким чином, державний борг України є досить гострою та актуальною проблемою на сьогодні.

Основною метою статті є дослідження структури державного боргу України, також вивчення причин виникнення державного боргу. Завданням статті є визначення та наведення шляхів зменшення заборгованості України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Україна, як і будь-яка інша країна, з метою розвитку економіки, активізації підприємницької та господарської діяльності, залучає інвестиції (іноземні та внутрішні) задля подальшого розвитку економіки. Але, на жаль, неефективне та нерациональне їх використання призводить до виникнення та збільшення боргової кризи.

Державний борг – сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами (юридичними та фізичними особами, іноземними державами,

організаціями та ін). Державний борг складається із заборгованостей центрального керівництва, регіональних та місцевих органів влади, а також боргів всіх корпорацій з державною часткою.

Виділяють сім етапів формування державного боргу України:

- 1) I-й етап (1991-1994 рр.) – утворення державного боргу;
- 2) II-й етап (1995-1996 рр.) – період зовнішніх гарантій
- 3) III-й етап (1997 – перша половина 1998 рр.) – активне урядове позичання як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках капіталу;
- 4) IV-й етап (друга половина 1998-2000 рр.) – період реструктуризації боргових зобов'язань після боргової кризи 1998р.;
- 5) V-й етап (2001-2007 рр.) – період виваженої боргової політики, спрямованої на недопущення безконтрольного зростання державного боргу;
- 6) VI-й етап (2008-2009 рр.) – період загрози втрати боргової безпеки;
- 7) VII-й етап (2010-теперішній час) – характеризується посиленням політичної готовності до стабілізації економіки України.

Дані по державному та гарантованому державою боргу України з 2010 до 2014 рр. представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Державний та гарантований державою борг України з 2010 до 2014 роки (в млн. грн.)

	Загальний борг			Зовнішній борг		Внутрішній борг	
	на	зміна	рост	на	рост	на	рост
на 01.01.2010	316884,6			211751,7		105132,9	
на 01.01.2011	432235,4	+115350,8	+36.4%	276745,6	+30.7%	155489,8	+47.9%
на 01.01.2012	473121,6	+40886,2	+9.5%	299413,9	+8.2%	173707,7	+11.7%
на 01.01.2013	515510,6	+42388,9	+9.0%	308999,8	+3.2%	206510,7	+18.9%
на 01.01.2014	584114,1	+68603,5	+13.3%	300025,4	-2.9%	284088,7	+37.6%
на 01.10.2014	962064,6	+377950,5	+64.7%	540496,7	+80.2%	421567,9	+48.4%

Традиційно державний борг поділяють на внутрішній та зовнішній.

Внутрішній державний борг – заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям. Державний внутрішній борг є частиною валового державного боргу країни.

Зовнішній державний борг – заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам.

Державний борг виникає внаслідок фінансових запозичень держави, договорів та угод про надання кредитів та позик, пролонгацій та реструктуризації, боргових зобов'язань минулих років. Сукупністю боргових зобов'язань є гарантований державою борг, що виникає в результаті прийнятих на себе державою гарантій по зобов'язаннях третіх облич, або прийняті на себе державою зобов'язань третіх облич.

Повністю структура державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України на 01.10.2014 зображена в табл. 2.

Співвідношення державного та гарантованого боргів

(в млн. грн.)	Зовнішній		Внутрішні		Разом	
Державний борг	411575,7	42.8%	391907,3	40.7%	803483,0	83.5%
Гарантований борг	128921,0	13.4%	29660,6	3.1%	158581,6	16.5%
Сукупний	540496,7	56.2%	421567,9	43.8%	962064,6	100.0%

В динаміці це виглядає так, як зображено на графіку:

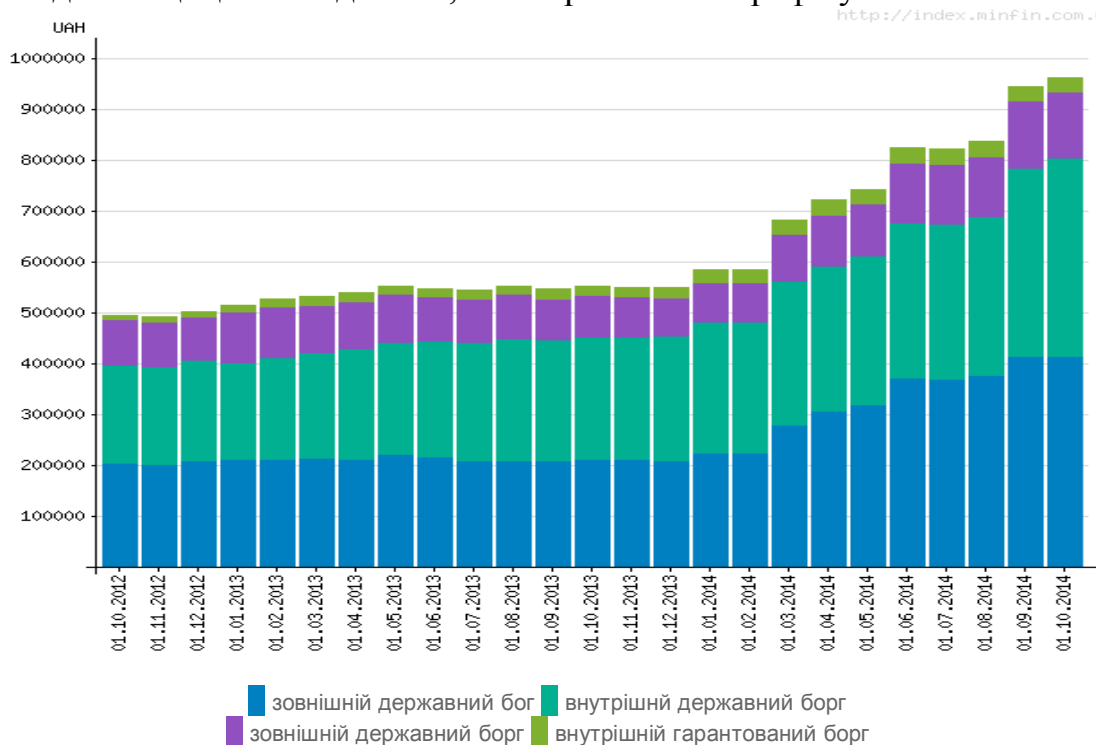

Рис. 1 Динаміка боргу держави

Станом на 31 липня 2014 року державний та гарантований державною борг України становив 837.445.559,16 тис.грн. або 69.226.121,44 тис. дол. США, в тому числі: державний та гарантований державною зовнішній борг – 492.883.903,54 тис. грн. (58,86% від загальної суми державного та гарантованого державною боргу) або 40.743.473,52 тис. дол. США; державний та гарантований державною внутрішній борг – 344.561.655,62 тис. грн. (41,14%) або 28.482.647,92 тис. дол. США.

Державний борг України становив 686.804.516,03 тис. грн. (82,01% від загальної суми державного та гарантованого державною боргу) або 56.773.616,28 тис. дол. США. Державний зовнішній борг становив 373.912.675,98 тис. грн. (44,65% від загальної суми державного та гарантованого державною боргу) або 30.908.903,91 тис. дол. США. Державний внутрішній борг становив 312.891.840,06 тис. грн. (37,36% від загальної суми державного та гарантованого державною боргу) або 25.864.712,38 тис. дол. США.

Гарантований державою борг України становив 150.641.043,13 тис. грн. (17,99%) або 12.452.505,16 тис. дол. США, в тому числі: гарантований зовнішній борг – 118.971.227,57 тис. грн. (14,21%) або 9.834.569,61 тис. дол. США; гарантований внутрішній борг – 31.669.815,56 тис. грн. (3,78%) або 2.617.935,55 тис. дол. США.

У валютній структурі державного боргу країни до липня 2014 року найбільшу частку займала українська гривня, в якій номіновано було майже весь внутрішній державний борг. Зовнішній державний борг номінований переважно у доларах США та СПЗ. Незначну частку в структурі боргу займає євро, та японська єна. З липня 2014 року 48.38% державного боргу номіновано в Доларі США, 33.64% в українській гривні, 13.27% у СПЗ. Доля євро 4.44%, а японської єни – 0.27%.

Найбільший кредитор – Міжнародний валютний фонд – 7.47% загального обсягу державного боргу. На другій позиції – Міжнародний банк реконструкції та розвитку з 5.44%.

Слід зазначити, що кредити, отримані Україною від іноземних інвесторів, були більшою мірою спрямовані на фінансову стабілізацію країни в певний час, а не на розвиток економіки взагалі, що певною мірою є негативним аспектом.

Проаналізувавши динаміку заборгованості України, слід сказати, що це досить гостра проблема, яка провокує нестабільність державних фінансів України у довгостроковій перспективі.

Залучення у значних обсягах кредитів міжнародних фінансових організацій та неконтрольоване надання державних гарантій може спровокувати кризу державної заборгованості.

Для зменшення загрози дестабілізації фінансової системи України та ефективного регулювання державного боргу потрібно запровадити інтегровану аналітичну систему обліку боргів банків, яка б займалась виявленням фінансових ризиків та розробляла б дієві заходи для їх нейтралізації.

На сьогодні актуальним є впровадження в практику управління державним боргом програмно-цільового методу фінансування державних інвестиційних витрат. Для повного і своєчасного обслуговування власної заборгованості уряд повинен забезпечити продуктивну віддачу від капіталу, залученого на фінансовому ринку. В такому випадку можливість погашення накопичених боргів буде зростати.

Національний банк України має проводити більш зважену політику щодо використання валютних резервів.

Висновок. Борг є важливим елементом кругообігу «доходи – витрати». Коли в економіці зростають доходи, то зростають і заощадження, які повинні бути використані домашніми господарствами, фірмами та урядом.

Метою боргової політики повинно стати залучення фінансових ресурсів для реалізації програм, пов'язаних з розвитком з країни.

Завданням має стати пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків.

Якнайшвидше вирішення проблем зовнішньої заборгованості України сприятиме розбудові державних фінансів та покращенню фінансового стану держави.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://fp.cibs.ck.ua/files/1302/13fivszz.pdf>
2. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1879120644196/finansii/zaborgovanist_sistemi_mizhnarodnih_finansiv
3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Table/Tbl171104/002.htm>
4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/Rusya/Downloads/ecpros_2013_71_8.pdf
5. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41153>
6. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
7. <http://studin.ru/all/dengi-kredit/derzhavnyi-borg/upravlinnya-obslugovuvannya>

Подлесная Е. А.

*доцент кафедры экономики и предпринимательства
ФММ НТУУ «КПИ»*

Кибал Р.В.

студентка ХТФ НТУУ «КПИ»

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ УКРАИНЫ: ПРИЧИНЫ ВОЗНИКНОВЕНИЯ, СПОСОБЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ И ПУТИ ЕГО УМЕНЬШЕНИЯ

В данной статье рассмотрено понятие «государственного бюджета», «внешнего государственного бюджета», «внутреннего бюджета». Приведены этапы формирования государственного долга Украины. Отражены данные по государственному и гарантированному государством долгу Украины с 2010 до 2014 года. Также на графике воспроизведена динамика государственного и гарантированного государством долга по данным Министерства финансов Украины по 1.10.2012 в 01.10.2014. Приведен перечень основных кредиторов Украины. В статье приведена валютная структура государственного долга страны. Проанализирована динамика задолженности Украины. Приведены данные по государственному внешнему и внутреннему долгу, а также государственному гарантированному долгу по состоянию на 31 июля 2014 года. Определены цели и задачи долговой политики Национального банка. Приведены предложения и рекомендации по уменьшению государственного долга Украины.

Ключевые слова: задолженность, платежеспособность, государственный долг, валютная структура, долговая политика, кредиторы.

Pidlisna O.A.

PhD, NTUU «KPI»

Kibal R.V.

student of Chemical Faculty NTUU «KPI»

PUBLIC DEBT OF UKRAINE: EMERGENCE REASONS, WAYS OF REGULATION AND WAY OF REDUCTION

In this article the concept of «the state budget», «the external state budget», «the internal budget» is considered. Stages of formation of a public debt of Ukraine are given. Data on state and guaranteed by the state of a debt of Ukraine from 2010 to 2014 are reflected. Also on graphics dynamics of the state and guaranteed by the state debt according to the Ministry of Finance of Ukraine till 1.10.2012 at 01.10.2014 is reproduced. The list of the main creditors of Ukraine is provided. The currency structure of a public debt of the country is given in article. Dynamics of debt of Ukraine is analysed. Data on the public external and internal debt, and also state guaranteed a debt as of July 31, 2014 are provided. Definite purposes and problems of debt policy of National bank. Offers and recommendations about reduction of a public debt of Ukraine are provided.

Keywords: debt, solvency, public debt, currency structure, debt policy, creditors.

Підлісна О.А.

доцент кафедри економіки і підприємництва ФММ НТУУ «КПІ»

Янкova В.Ю.

студентка ХТФ НТУУ «КПІ»

ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ

Забезпечення сталого економічного розвитку України неможливе без застосування механізму зовнішніх державних запозичень, які і спричиняють виникнення зовнішнього державного боргу. Україна, незважаючи на лише двадцятирічний період розвитку міжнародних кредитних відносин, є активним учасником залучення офіційного зовнішнього фінансування. Так урядом активно застосовуються ресурси міжнародного ринку позичкових капіталів, зокрема кредитні програми МФО. У поданій статті систематизовано дані по державному боргу станом на 31 липня 2014 року. Аналіз показників оцінки зовнішнього боргу